

Становище
на проф. д-р Силвия Минева
за дисертационен труд на Стефан Светозаров Донеv,
представен за публична защита за присъждане
на научно-образователна степен „доктор по философия“
на тема:
„Специфика на комическото белканто в операта
„Дон Паскуале” от Гаetano Доницети.
Теоретични и режисьорски подходи.“

Предложената за публична защита дисертация е оригинално, самостоятелно изследване на историята и спецификата на комичния тип опера от романтическата епоха и операта на Гаetano Доницети „Дон Паскуале“ като новаторско произведение и еталон за развитието на този жанр и оперната режисура в следващите векове. Според наблюденията и оценката на автора, темата не е изследвана досега систематично и целенасочено не само у нас, но по принцип и това е сериозен дефицит на съвременната музикална и естетическа теория. В този смисъл един от значимите приноси на дисертацията е нейната тематична насоченост към нова и непозната изследователска област. Това е полето на философско-естетическата рефлексия на комичното белканто като оперен жанр и новаторския дух на бодрия, незлоблив и оптимистичен „романтически смях“ и „романтически хумор“ на Доницетовата „Дон Паскуале“.

Макар че в дисертацията и автореферата липсва ясно дефинирана изследователска теза, тяхното изложение откроява сравнително отчетливо основната амбиция на докторанта да опише и обясни историческото значение и новаторството на Доницетовата опера като алтернатива на деструктивния патос на романтическия скептицизъм и ирония и шедьовър на комическия оперен жанр. Според автора новаторския дух на тази опера, респ. представения от нея жанр, се простира далеч отвъд техническия аспект на оперното изкуство, като го ангажира със социално актуални теми и реалистични сюжети от настоящето, за разлика от традиционните митологически, героически или исторически класически оперни сюжети. В тази иновативност Стефан Донеv вижда особеното достойнство на жанра, а особения принос на Доницети за неговото развитие - в създаването на „Дон Паскуале“ като новаторска творба и инсценировъчно предизвикателство за

режисьорите „да изпробват своето „смехово“ майсторство на нейна територия“(с. 7 от дисертацията).

Доколкото това е основният патос на изследването, може да се каже, че описанията, дефинициите и анализите, предложени в дисертацията, потвърждават нейната имплицитно представена изследователска теза, а заключението и изброените от докторанта приноси отразяват коректно и реалистично получените изследователски резултати. Сред тях като най-значим бих посочила преосмислянето на понятието за белканто и неговата философско-естетическа интерпретация като музикално явление с фундаментално значение и революционен ефект за развитието на оперната драматургия и музика и философско-естетическите рефлексии на красивото, възвишеното и свободата на човека като творец на изкуство.

За да предложи това преосмисляне, докторантът се обръща към историко-ретроспективни анализи на комическото като естетическа категория, на културата, философията и изкуството на Романтизма, жанровата специфика на италианската комическа опера от XVIII-ти и XIX -ти в и последвалото нейно развитие през XX-ти век, когато оперните режисьори разполагат с голям набор от подходи и драматургични възможности благодарение на новаторството и музикална образност на „Дон Паскуале“.

Опитът да се представят максимално изчерпателно различни категории и явления придава комплексен характер на изследването и налага възприемането на интердисциплинарен подход към проблематиката. Но в стремежа да се включат повече подробности изследователският интерес се е разпилял в множество описания и обяснения за голям брой феномени и концепции. Това е довело до нарастване на общия обем на дисертацията до необичайния за такъв тип изследвания от 347 стр. и структурирането ѝ в голям брой глави и две приложения.

В автореферата и увода на дисертацията първите три глави, които съставляват половината от основния текст, са представени като въвеждащи и общотеоретични. За разлика от тях, останалите четири са „по същество“, защото се отнасят до по-конкретните, теоретико-практически въпроси за философско-естетическите измерения на операта „Дон Паскуале“ и нейните интерпретативни възможности от драматургично-сценична и музикална гледна точка. Така почти половината от дисертационното изложение се оказва въведение към останалата половина поради поставянето и преследването на прекалено

мощабни, несъразмерни на основната цел изследователски задачи като „открояването на основните теоретични схващания по отношение на естетическата теория на комическото и неговите функционални прояви в класическата музика“ (с. 7 от автореферата) и детайлните описания на музикалната образност. Дори да пренебрегнем тавтологията „теоретични схващания по отношение на естетическата теория“, решаването на тази задача е надхвърлило с цели хилядолетия историческите и теоретически граници на изследването, зададени от неговата тема, заради които изобщо се налага да се формулира тема, и се е разпростряло чак до Омировата епоха, когато операта още не е съществувала. Аналогично стои въпросът и с изложението за музикалната образност, което може да е много важна за изследване, посветено специално на музикално-теоретични въпроси, но в дисертацията с претенциите за философско-естетическа рефлексия то изглежда самоцелно и излишно отклонение към абстрактни дефиниции и формални категоризации. Изследването нямаше да загуби нищо от своята убедителност и сериозност без това описание, напротив - то затвърждава впечатлението за недостатъчна консистентност на текста и разпиляването му в посоки, които отдалечават вниманието от същинския предмет и обект на дисертацията, както той е определен в автореферата – *„особеностите на комическото белканто през епохата на ранния романтизъм и знаменитата буфа „Дон Паскуале“* (с.5 от автореферата).

Отчасти този методологически недостатък е компенсиран с натрупването, систематизирането и излагането на много информация и познания за голям брой теории, категории, описания на музикални жанрове, културни тенденции и др., които се налага да се изясняват поради интердисциплинарността на темата. Това повишава значително образователното ниво на дисертацията и я прави ценен източник на информация и познание за изследваните феномени. Несъмнено това е невъзможно без сериозни, задълбочени познания и проучване на голям обем специализирана литература.

Приложените в края на дисертацията списъци на най-важни аудио и видео записи на операта „Дон Паскуале“, справочен лист с подробен опис по опуси на оперното и инструментално симфонично творчество на Доницети, както и авторските публикации на докторанта свидетелстват за неговия опит и вещина като професионалист в областта на музикално-сценичната режисура и похвалния му стремеж за интегриране на практическите познания в областта на оперното изкуство с неговата философско-естетическа рефлексия.

Предвид тези безспорни достойнства на изследването, оригиналната му тема и постигнатите изследователски и познавателни резултати в заключение препоръчвам на уважаемото жури по защитата да присъди на Стефан Светозаров Донев научно-образователната степен доктор в професионално направление 2.3. Философия/Естетика/.

София
11.05.2022

Проф. д-р Силвия Минева